

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені В. Н. КАРАЗІНА**

КУЦЕНКО МИКОЛА АНАТОЛІЙОВИЧ

УДК 811.111'342.9

**ПРОСОДИЧНЕ ОФОРМЛЕННЯ
ВИСЛОВЛЕНЬ СПІВЧУТТЯ
В АНГЛІЙСЬКОМУ МОВЛЕННІ
(експериментально-фонетичне дослідження)**

Спеціальність 10.02.04 – германські мови

**АВТОРЕФЕРАТ
дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата філологічних наук**

Харків – 2019

Дисертацією є рукопис.

Робота виконана на кафедрі теорії, практики та перекладу англійської мови Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського» Міністерства освіти і науки України.

Науковий керівник: доктор філологічних наук, професор
ТАРАНЕНКО Лариса Іванівна,
Національний технічний університет України
«Київський політехнічний інститут
імені Ігоря Сікорського»,
професор кафедри теорії, практики
та перекладу англійської мови.

Офіційні опоненти: доктор філологічних наук, професор
ВАЛІГУРА Ольга Романівна,
Київський національний
лінгвістичний університет,
завідувач кафедри східної філології;

кандидат філологічних наук, доцент
ПАРАЩУК Валентина Юліївна,
Центральноукраїнський державний
педагогічний університет
імені Володимира Винниченка,
професор кафедри англійської мови
та методики її викладання.

Захист дисертації відбудеться 24 травня 2019 р. о 12.00 годині на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 64.051.27 у Харківському національному університеті імені В. Н. Каразіна (61022, м. Харків, майдан Свободи 4, ауд. 7-75).

З дисертацією можна ознайомитись у Центральній науковій бібліотеці Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна за адресою: 61022, м. Харків, майдан Свободи, 4.

Автореферат розіслано 16 квітня 2019 р.

Учений секретар
спеціалізованої вченої ради

І.І. Морозова

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Реферована дисертаційна праця присвячена комплексному дослідженню особливостей просодичного оформлення висловлень співчуття, актуалізованих в англійському усному мовленні.

Сучасному розвитку лінгвістики притаманна поступова зміна її дослідницьких парадигм за рахунок інтегрування результатів досліджень суміжних з нею дисциплін, спрямованих на поглиблене вивчення мовленнєво-мисленнєвої діяльності людини у процесах продукування і сприйняття вербальної й невербальної інформації. За цих обставин усе більшої актуальності набувають питання виявлення закономірностей взаємодії емоційних і прагматичних чинників під час породження і просодичного вираження співчуття як одного з найбільш вагомих за емоційно-прагматичним потенціалом різновидів емпатійних висловлень, що реалізуються в умовах усної комунікації.

У зв'язку з тим, що співчуття традиційно пов'язується з явищем емпатії як емоційним відгуком на переживання і почуття іншого (М. Епштейн, А. Меграбян) та вважається інструментом міжособистісної взаємодії (Л. П. Журавльова), окремі питання соціальної, культурної і психофізіологічної специфіки вираження співчуття частково висвітлено у вітчизняних і зарубіжних працях, присвячених емпатії (М. Девіс, В. О. Лабунська, М. Л. Хоффман).

Так, різного ступеня опрацювання отримали питання взаємодії вербальних і невербальних засобів на позначення співчуття (Ю. В. Казачкова, І. І. Озарко), гендерних особливостей інтонування співчуття (І. Доля, О. А. Зінченко, О. В. Попова), функціонально-прагматичного навантаження висловлень співчуття в процесі комунікації (С. Сугіхарто, І. В. Чарікова), їхнього лексико-граматичного наповнення (Ю. В. Казачкова, Т. А. Крисанова, О. Л. Лось, І. І. Озарко), форми вираження (А. А. Калита, О. Пономаренко), спільних і диференційних ознак порівняно з іншими елементами емпатійної комунікації (Л. В. Козяревич, Н. В. Таценко) тощо.

Саме тому і набувають необхідності розгляду питання поглиблення наукових уявлень та вдосконалення експериментальних методів дослідження комунікативної специфіки функціонування просодичних засобів організації англійських емоційних висловлень. Результати теоретичних обґрунтувань основних положень комунікативно-функціональної парадигми експериментально-фонетичних досліджень (А. А. Калита, Дж. П'єрхамберт, Л. І. Тараненко, М. Тетем та ін.) фокусують увагу на людському факторі в мові та орієнтують дослідника на аналіз взаємозв'язку мови й мислення, поняття й акустичного образу, мовлення й психологічної сфери мовця.

Водночас у наявних наукових джерелах відсутнє загально визнане розуміння феномена співчуття як однієї з форм звукової матеріалізації людських емоцій, яке дозволило б установити комунікативні особливості просодичного вираження англійських висловлень співчуття.

Актуальність дослідження визначається запитом лінгвістичної науки щодо теоретичного поглиблення та експериментального підтвердження комунікативних (прагматичне спрямування) й енергетичних (емоційно-прагматичний потенціал) характеристик просодичної актуалізації співчуття в англійському мовленні, міждисциплінарними зв'язками сучасних фонетичних студій у вирішенні питань установлення закономірностей породження, реалізації і сприйняття емоційного мовлення, а також потребою у визначенні безпосереднього впливу соціокультурних та психофізіологічних особливостей індивіда на специфіку усної реалізації співчуття.

Зв'язок роботи з науковими темами. Дисертацію виконано відповідно до плану наукової теми кафедри теорії, практики та перекладу англійської мови Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського» «Дослідження взаємодії одиниць мови і мовлення: комунікативно-когнітивний, соціокультурний, перекладознавчий, методичний та літературознавчий аспекти», номер державної реєстрації 0111U006668.

Мета дослідження полягає у встановленні закономірностей просодичного оформлення англійських висловлень співчуття шляхом виявлення типових інтонаційних моделей їхньої усної актуалізації.

Досягнення поставленої мети передбачає вирішення таких **завдань**:

- уточнити лінгвістичний статус, семантичні, структурні та функціональні ознаки англійських висловлень співчуття;
- установити інвентар лінгвальних і паралінгвальних засобів, що беруть участь у вираженні співчуття;
- виявити вплив позамовних факторів на вираження співчуття в англійському мовленні;
- розробити теоретичне підґрунтя та методику експериментально-фонетичного дослідження специфіки просодичного вираження співчуття;
- виявити номенклатуру та характер взаємодії провідних просодичних засобів, властивих англійським висловленням співчуття;
- експериментально встановити інваріантну й варіантні інтонаційні моделі реалізації досліджуваних різновидів англійських висловлень співчуття;
- здійснити лінгвістичну інтерпретацію даних фонетичного експерименту.

Об'єктом дослідження є усна реалізація висловлень співчуття в англійському мовленні.

Предмет вивчення становлять закономірності функціонування і взаємодії просодичних засобів вираження співчуття в англійському мовленні як

результат впливу структурних, емоційно-прагматичних та соціокультурних факторів.

Матеріалом дослідження слугують записи фрагментів англійських діалогів, що містять висловлення співчуття, дібрані шляхом суцільної вибірки з художніх фільмів, серіалів, озвучених художніх творів англійських і американських авторів та з промов британських і американських посадовців. Одиницею аналізу є інтонаційна група, актуалізована в межах висловлення співчуття. Обсяг експериментального матеріалу складає 3,194 інтонаційних груп із 1,374 висловлень співчуття, реалізованих у контексті конкретних мовленнєвих ситуацій, загальною тривалістю звучання 2 год. 08 хв.

Методологічним підґрунтям дослідження слугують: функціонально-комунікативний підхід (Г. Г. Почепцов, В. О. Самохіна, Л. В. Солощук, І. П. Сусов, І. Є. Фролова, М. Геллідей, Дж. Юл) до вивчення зв'язку між прагматичним спрямуванням висловлення співчуття та його просодичним оформленням; різні аспекти когнітивно-дискурсивного напрямку лінгвістичних досліджень (Л. Барсалоу, Л. Р. Безугла, Є. В. Бондаренко, С. А. Жаботинська, В. Кінч, О. С. Кубрякова, Дж. Лакофф, Р. Ленекер, А. П. Мартинюк, О. І. Морозова, А. М. Приходько, І. С. Шевченко), які дозволили здійснити розгляд особливостей функціонування висловлень співчуття у процесах комунікативної діяльності індивіда; загальнотеоретичні положення фонетики щодо закономірностей функціонування засобів надсегментного рівня під час вираження співчуття (А. Й. Багмут, Д. Бразил, О. Р. Валігура, К. Гуссенховен, Ю. О. Дубовський, А. А. Калита, Дж. О'Коннор, Д. Кристал, Н. Кук, Дж. Лавер, В. Ю. Парашук) та функціонально-енергетичний підхід (А. А. Калита, Л. І. Тараненко), який уможливує інтегроване висвітлення соціокультурного, лінгвального і психоенергетичного аспектів просодичного оформлення англійських висловлень співчуття.

Методи дослідження. Дослідження здійснювалося шляхом використання таких методів і прийомів: огляд стану проблеми базувався на теоретичних загальнонаукових методах (абстрагування, узагальнення, індукція, дедукція і формалізація) та емпірико-теоретичних методах (аналіз, синтез, порівняння, системний метод і метод класифікації); обґрунтування методологічних передумов дослідження виконано на підставі моделювання і графічної інтерпретації явища співчуття; розробка програми й методики та виконання експериментального дослідження здійснювалися на основі використання емпіричних загальнонаукових методів (порівняння, вимірювання, експеримент), спеціальних методів установлення інваріантних моделей просодичного оформлення англійських висловлень співчуття: аудитивного й акустичного аналізу (комп'ютерно-осцилографічний, спектральний, інтонографічний), порівняння й лінгвістичної інтерпретації результатів дослідження. Безрозмірний *K*-критерій застосовано для

обрахування показників рівня актуалізації емоційно-прагматичного потенціалу англійських висловлень співчуття, кількісного відображення комплексної взаємодії їхніх інтонаційних параметрів та емоційного й прагматичного потенціалів. Методи кількісного аналізу експериментальних даних використано для встановлення частотних показників інтонаційних параметрів аналізованих висловлень. Метод графічної інтерпретації результатів дослідження було залучено для систематизації отриманих у дисертації даних та висвітлення специфіки варіювання інтонаційних параметрів у вигляді рисунків, схем і таблиць.

У ролі **гіпотези** висувається припущення про те, що в мові існує закріплена у пам'яті мовця інваріантна модель просодичного оформлення висловлення співчуття, яка пов'язана з найбільш загальними тенденціями функціонування мовних засобів, а її відповідні варіантні реалізації зумовлені низкою мовних (структура й семантика висловлення) і позамовних (комунікативна ситуація, прагматичний намір, соціальний статус, соціокультурні та психофізіологічні особливості мовця) факторів.

Наукова новизна отриманих результатів полягає в тому, що в ньому *вперше*: обґрунтовано чотири типові моделі породження висловлень співчуття конкретного прагматичного спрямування; сформовано узагальнену схему взаємодії комплексів комунікативних факторів, що впливають на специфіку реалізації висловлення співчуття; систематизовано лінгвальні та позалінгвальні ознаки, які зумовлюють варіативність просодичної організації англійських висловлень співчуття; експериментально встановлено типові інтонаційно-енергетичні моделі усної реалізації досліджуваних висловлень.

Наукова новизна роботи може бути узагальнена у **положеннях, що виносяться на захист**:

1. Висловлення співчуття є експресивною одиницею мовлення, що актуалізується в усній чи письмовій формі як емоційна реакція на негативну або складну ситуацію чи проблему одного з комунікантів у вигляді власне співчуття, втішання, співпереживання чи підбадьорювання, на добір лінгвальних і паралінгвальних засобів яких переважно впливають ситуація спілкування, соціокультурний статус мовців і їхній комунікативний намір.

2. У функціональній площині найвагомим чинником, що впливає на добір мовних засобів різних рівнів в актуалізації висловлення співчуття, є його прагматична спрямованість (власне співчуття, співпереживання, втішання та підбадьорювання адресата з приводу негативної ситуації, спричиненої незалежними або залежними від адресата факторами), яка за допомогою певних комплексів просодичних засобів і дозволяє адресату розпізнавати конкретні наміри та емоції мовця.

3. Серед множини факторів, що здійснюють суттєвий вплив на просодичну організацію висловлення співчуття, провідними є: комунікативний намір мовця, який виникає на підставі першопричини негативної ситуації чи її наслідків, що спричиняють негативний стан мовця, та бажаного результату комунікативної взаємодії; ситуація спілкування (офіційна, неофіційна); соціальний статус мовця відносно статусу слухача (вищий, рівний, нижчий); соціокультурний рівень комунікантів (високий, середній, низький); рівень емоційно-прагматичного потенціалу висловлення (високий, середній, низький).

4. На аудитивному рівні інваріантна модель просодичного оформлення висловлень співчуття характеризується такими інтонаційними засобами: відсутній або середній рівний передтакт, середньо-підвищений і середньо-понижений рівень початку при низькому рівні завершення, відсутня або усічена висхідна шкала, висхідно-спадний мелодичний контур, нульовий чи негативний тональний інтервал на ділянці «передтермінальна частина – ядро», середньо-понижений та низький спадний термінальний тон з середньою швидкістю зміни напрямку його руху, помірні темп і гучність, коротка пауза на стику інтоногруп, простий регулярний ритм, відповідне ситуації тембральне забарвлення голосу.

5. На акустичному рівні інваріантна модель просодичного оформлення висловлень співчуття визначається комплексною функціонально-зумовленою взаємодією таких інтонаційних засобів: розширений і широкий частотний діапазон, високі й екстрависокі показники варіювання максимуму частоти основного тону, переважання локалізації максимуму частоти основного тону на такті першої і другої інтоногруп, високий та екстрависокий тональний рівень початку висловлення при екстранизькому й низькому рівні його завершення, домінування негативного інтервалу, локалізація максимуму інтенсивності на такті та ядерному складі першої або фінальної інтоногруп, середній і розширений діапазон інтенсивності висловлення, середня і збільшена середньо-складова тривалість співчуття, а також короткі й мінімальні за тривалістю паузи на стику інтоногруп.

Теоретичне значення дослідження полягає в обґрунтуванні провідних лінгвістичних ознак усної реалізації співчуття, що є внеском у загальну фонетику, фоностилістику, емотіологію, комунікативну лінгвістику й риторику. Для прагмалінгвістики, лінгвокультурології, міжкультурної комунікації, соціолінгвістики й соціофонетики важливими є отримані в роботі дані щодо закономірностей варіювання просодичних засобів вираження співчуття залежно від низки соціокультурних, емоційних і прагматичних факторів. Обґрунтовані інваріантні й варіантні просодичні моделі висловлень співчуття, вживаних в офіційній і неофіційній комунікації, можуть бути застосовані в дослідженнях з теорії мовленнєвої комунікації

і культури мовлення. Висновки та розроблена методика дослідження набувають значущості в інтонології для вивчення питань, пов'язаних з комунікативними особливостями функціонування просодичних засобів в англійському діалогічному мовленні.

Практична цінність роботи полягає в можливості використання отриманих результатів у курсах теоретичної (розділ «Надсегментний рівень мови») та практичної фонетики англійської мови (розділи «Інтонаційна структура висловлення», «Фоностилістика», «Інтонація мовлення»), стилістики англійської мови (розділ «Емотивний синтаксис»), загального мовознавства (розділ «Мова і невербальні форми спілкування»), а також у спецкурсах з культури мовлення, лінгвосинергетики й психолінгвістики.

Апробацію результатів дослідження здійснено на **12** науково-практичних конференціях, у тому числі **6 міжнародних**, проведених в Україні: «Мови і світ: дослідження та викладання» (Кропивницький, 2017, 2018); «Взаємодія одиниць мови й мовлення: комунікативно-когнітивний, соціокультурний, перекладознавчий і методичний аспекти» (Київ, 2016); «Мови професійної комунікації: лінгвокультурний, когнітивно-дискурсивний, перекладознавчий та методичний аспекти» (Київ, 2015); «Мова. Культура. Комунікація: поширення інтегративних тенденцій у сучасних дослідженнях мов і літератур» (Чернігів, 2017); «Сучасні філологічні студії: теоретична та прикладна лінгвістика» (Буча, 2017); **3 зарубіжних міжнародних** наукових конференціях: «Science without boundaries – development in 21st century – 2017» (Budapest, Hungary, 2017); «Tendencias actuales en fonética experimental. Cruce de disciplinas en el centenario del Manual de Pronunciación Española» (Madrid, Spain, 2017); «Contemporary research in Phonetics and Phonology: methods, aspects and problems» (Riga, Latvia, 2018), а також *одній всеукраїнській*: «Синергетика у філологічних дослідженнях» (Запоріжжя, 2017) та в роботі *круглих столів* «Сучасні тенденції фонетичних досліджень» (Київ, 2017, 2018).

Публікації. Основні положення й результати дослідження викладено в 14 наукових працях, серед яких 5 статей – у наукових фахових виданнях України, 2 закордонні публікації, з яких 1 стаття – у закордонному науковому періодичному виданні, 1 стаття – в іншому виданні та 7 тез доповідей на фахових вітчизняних і міжнародних наукових конференціях. Загальний обсяг публікацій становить 6,7 авт. арк.

Особистий внесок дисертанта в публікації, написаній у співавторстві, полягає в обґрунтуванні синергетичних моделей актуалізації висловлень співчуття.

Обсяг і структура роботи. Дисертація складається зі вступу, трьох розділів із висновками до кожного з них, загальних висновків, списку використаних джерел (330 позицій, із яких 73 іноземними мовами), списку джерел ілюстративного матеріалу (18 позицій) та додатків. Повний обсяг

дисертації становить 16,16 авт. арк., основний текст – 8,75 авт. арк. Дисертація містить 5 таблиць і 13 рисунків та шість додатків, у яких наведено фактичний матеріал дисертаційної роботи.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У **вступі** обґрунтовано вибір та актуальність теми дослідження, сформульовано його мету, завдання й гіпотезу, визначено об'єкт і предмет, описано методологічне підґрунтя дослідження, його матеріал і методи, висвітлено наукову новизну, теоретичне й практичне значення отриманих результатів, наведено дані про їхню апробацію та основні положення, які виносяться на захист.

У розділі 1 **«Теоретичні засади дослідження комунікативних особливостей просодичного оформлення англійських висловлень співчуття»** узагальнено наявну в гуманітарних науках інформацію щодо співчуття, систематизовано фактори, які здійснюють вплив на його просодичне вираження, обґрунтовано класифікацію провідних лінгвістичних ознак висловлень співчуття та змодельовано взаємодію сфер мікро- й макрокосму у процесах духовного буття людини під час породження співчуття.

На підставі вивчення наявних трактувань співчуття (О. О. Бодалев, Р. Дебес, Н. В. Таценко, Р. Томпсон) *висловлення співчуття* визначено у розділі як експресивну одиницю мовлення, що актуалізується усно чи письмово у формі емоційної реакції на негативну або складну ситуацію чи проблему одного з комунікантів у вигляді втішання, співпереживання або підбадьорювання, на добір мовних і позамовних засобів яких впливають ситуація спілкування, соціокультурний статус мовців і їхній комунікативний намір. У ментальній площині співчуття слід розглядати як складний процес, який включає емоційне зараження (М. Шелер, У. Дьокмен), тобто проникнення адресанта емоційним станом адресата, паралелізацію та реконструкцію його внутрішнього світу на підставі власного досвіду, що впливає на прагматичну спрямованість, ступінь ширості та характер реалізації висловлень співчуття.

Результати досліджень різних аспектів реалізації співчуття (Л. П. Журавльова, Ю. В. Казачкова, О. Д. Кайріс) засвідчили, що його основною функцією є вираження жалю з приводу трагічної або негативної ситуації з метою психологічної підтримки адресата. Відповідно, у функціональній площині найвагомішою ознакою, що впливає на добір мовних засобів різних рівнів в актуалізації співчуття, є його прагматична спрямованість, яка під час проведення експериментально-фонетичного дослідження дозволяє встановити взаємозв'язок між намірами мовця і його емоціями, що передаються за допомогою просодичних засобів.

Шляхом синтезу ідей лінгвістів щодо взаємодії лінгвальних і позалінгвальних засобів в актуалізації емоційних висловлень у розділі обґрунтовано узагальнену схему стохастичної взаємодії комплексів комунікативних факторів в актуалізації співчуття, яка під час експериментального дослідження уможливило адекватне урахування специфіки просодичного оформлення англійських висловлень співчуття, пов'язаної безпосередньо з чинниками, що виникають у соціокультурному просторі кожної окремо взятої комунікації.

На основі наявного в лінгвістиці теоретичного знання сформовано класифікацію провідних лінгвістичних ознак актуалізації різних типів висловлень співчуття (рис. 1), які зумовлюють варіативність їхньої просодичної організації.

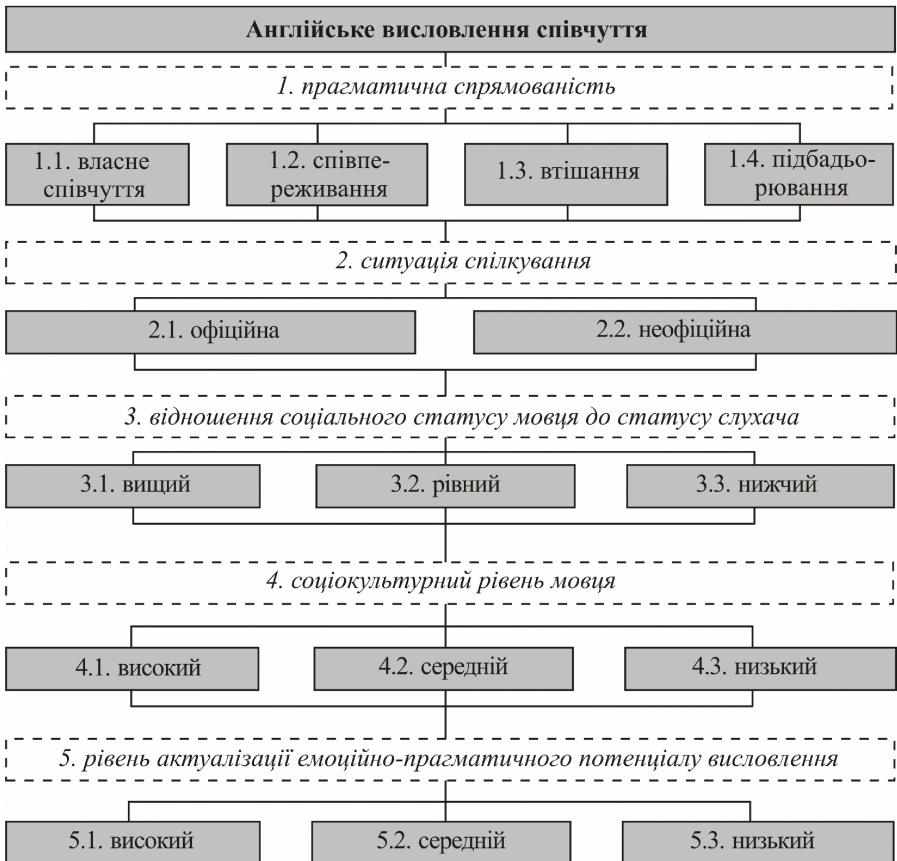

Рис. 1. Класифікація провідних лінгвістичних ознак висловлень співчуття

Відповідно до цієї класифікації, висловлення співчуття диференційовано за *прагматичною спрямованістю* на: власне співчуття (висловлення суму, жалю), співпереживання (розуміння ситуації), втішання (заспокоювання) та підбадьорювання (вираження підтримки) адресата з приводу негативної ситуації; за *ситуацією спілкування* (офіційна, неофіційна); *відношенням соціального статусу мовця до статусу слухача* (вищий, рівний, нижчий); *соціокультурним рівнем комунікантів* (високий, середній, низький) та *рівнем емоційно-прагматичного потенціалу висловлення* (високий, середній, низький).

Аналіз психоенергетичної складової усної реалізації співчуття здійснювався з використанням моделі взаємодії сфер мікрокосму й макрокосму у процесах духовного буття людини, яка забезпечує експериментальний опис складної системи факторів, що впливають на просодичне оформлення висловлень, серед яких уявлення індивіда про себе та своє місце в соціумі, причетність до певної соціальної групи, картина світу, яка домінує у соціально-професійній свідомості індивіда, державна форма правління та соціокультурний статус індивіда.

У розділі 2 «**Програма й методика експериментально-фонетичного дослідження**» викладено комплексну програму й методику дослідження, відповідно до яких здійснювалося експериментальне визначення спільних і диференційних ознак просодичного оформлення різних типів англійських висловлень співчуття.

Програма експериментального дослідження передбачала підбір мовного матеріалу, аудитивний аналіз висловлень співчуття інформантами-носіями англійської мови та аудиторами-фонетистами, акустичний аналіз тональних, темпоральних і динамічних параметрів висловлень, а також лінгвістичну інтерпретацію та узагальнення отриманих даних.

У методиці дослідження наведено послідовність формування корпусу експериментального матеріалу, порядок виконання аудитивного аналізу та вимірювання акустичних параметрів озвучених висловлень із застосуванням комп'ютерних програм CoolEditPro, SpectraLab і Praat, а також процедуру проведення лінгвістичної інтерпретації результатів експериментально-фонетичного дослідження.

Формування корпусу експериментального матеріалу здійснювалося на основі класифікації провідних лінгвістичних ознак співчуття (рис. 1), що уможливило визначення номенклатури просодичних засобів кожного прагматичного різновиду висловлень відповідно до ситуації спілкування, соціокультурного рівня мовця та рівня емоційно-прагматичного потенціалу (ЕПП) висловлення.

Методика лінгвістичної інтерпретації передбачала доповнення традиційного фонетичного аналізу просодичної організації висловлень співчуття синергетичним аналізом саморозвитку процесів їхнього

породження й актуалізації, що дозволило додатково виявити психоенергетичні особливості стохастичних процесів, які відбуваються у психіці мовця на основі діалектичної взаємодії культур його макро- й мікросоціуму, та з'ясувати вплив цих процесів на просодичну організацію висловлень співчуття. Для визначення закономірностей змін ЕПП у межах висловлень застосовувалася розрахункова формула *K*-критерію Калити-Тараненко.

У розділі 3 «**Результати експериментального дослідження просодичного оформлення англійських висловлень співчуття**» наведено результати аудитивного й акустичного аналізів усної актуалізації висловлень співчуття, викладені з урахуванням їхнього прагматичного спрямування, соціального статусу комунікантів, їхніх соціокультурних рівнів, ситуації спілкування та рівня ЕПП висловлення. На основі лінгвістичної інтерпретації отриманих даних у розділі обґрунтовано інваріантну й варіантні інтонаційні моделі висловлень співчуття, а також представлено графічне моделювання й вербальний опис психоенергетичних механізмів саморозвитку й актуалізації мовцем чотирьох типів висловлень співчуття, диференційованих за прагматичним спрямуванням на власне співчуття, співпереживання, втішання й підбадьорювання.

Установлено, що експліцитні висловлення співчуття, у структурі яких містяться перформативні дієслова (*to regret, to support, to be sorry, to grieve, to sympathize*) чи похідні від них іменники, реалізують, здебільшого, прагматичну функцію власне співчуття, рідше втішання чи підбадьорювання. На рівні просодії такі лексичні одиниці інтенсифікуються термінальним тоном (спадним, висхідним, спадно-висхідним) з малою чи зменшеною швидкістю його руху, фразовим наголосом або спеціальним підйомом.

Типовим для всіх різновидів висловлень співчуття є вживання у їхній структурі оцінних прикметників (*sad, angry, terrible, dreadful, appalling, devastated, heart-breaking*), які на просодичному рівні виокремлюються або спеціальним підйомом, або спадним ядерним тоном та середнім/розширеним тональним інтервалом на ділянці «передтермінальна – термінальна частини». Такий інтонаційний супровід прикметників надає їм статусу семантичних центрів інтоногруп (ІГ) та, незалежно від ступеня формальності ситуації, актуалізує співчуття із середнім або високим рівнем ЕПП:

When *someone dies unexpectedly ... | it leaves a ↑big hole. || –And it's all right § to be sad § or to have a cry, § O_K? || (співпереживання, неофіційна ситуація) (Broadchurch).

У просодичній структурі співчуття з середнім і високим рівнем ЕПП проміантними, як правило, є декілька лексичних одиниць, що надає їм широкого й переконливого звучання та значення проникнення мовця

в переживання співрозмовника. До засобів надання співчуттю середнього або високого рівня ЕПП віднесено також прислівники-інтенсифікатори (*absolutely, simply, quite, so, really, too, very*), які набувають емпатичності шляхом виокремлення спеціальним підйомом або фразовим наголосом у поєднанні з розширеним позитивним тональним інтервалом:

–*I just \wanted that you →know ξ –that your \husband is a ↑very \brave and •wise man | and he \kept us \going.* || (підбадьорювання, неофіційна ситуація) (Peter Benchley's Amazon).

Висловлення з низьким рівнем ЕПП демонструють найменшу рекурентність, що пояснюється природою співчуття, яка передбачає розпізнавання емоцій та емоційного стану адресата і прояв емпатії. Співчуття з низьким рівнем ЕПП характеризуються формально-формульним або нещирим звучанням.

Однозначне декодування висловлень як таких, що транслюють шире чи нещире співчуття, досягається слухачем саме завдяки їхній відповідній просодичній організації. У висловленнях щирого співчуття, незалежно від ситуації спілкування та соціокультурного рівня мовця, дієслова й іменники, які містять сему «співчуття», формують окрему ІГ, виокремлюються середнім чи розширеним тональним інтервалом та/або перцептивною паузою. Усе висловлення набуває правильної регулярної ритмічної структури й актуалізується зі сповільненим чи помірним темпом вимовляння:

–*To \all \those ξ \who have \suffered ξ as a \consequence ξ of our \troubled past | –I extend my sin↑cere \thoughts ξ and \deep \sympathy* ||. (офіційна ситуація спілкування, високий соціокультурний рівень) (Queen Elizabeth II).

Особливість щирого співчуття полягає й у тому, що проміантними в ньому є не лише повнозначні частини мови, але й поєднані з ними в ІГ функціональні слова (... \your \girls..., –*To \all \those*..., ... \↑*isn't •gonna \help*..., ... \the \values \that \↑*we \share*, ... \with \the \Norwegian \people), які, як правило, ненаголошені у стверджувальних емоційно-нейтральних реченнях. Збільшення швидкості руху спадного термінального тону, прискорення темпу і звуження тонального діапазону висловлення є маркерами нещирого співчуття.

Одне й те саме висловлення співчуття може набувати різного прагматичного спрямування, залежно від ситуації спілкування. Так, співчуттям-підбадьорюванням притаманна підвищена гучність вимовляння та більша проміантність повнозначних слів, а вираження в неофіційній комунікації власне співчуття і співпереживання реалізується пониженою гучністю, сповільненим темпом, зменшеною швидкістю руху ядерного тону, пролонгацією голосних. Це свідчить про те, що під час декодування прагматичного спрямування висловлень співчуття, виражених однаковими лексико-граматичними засобами, та визначення ступеня їхньої

ширості чи формальності провідну роль відіграють саме просодичні засоби.

Аналіз експериментального матеріалу, супроводжуваного відеорядом, засвідчив, що в експліцитних висловленнях просодичні засоби здійснюють підсилювальну функцію відносно лексико-граматичних, тісно взаємодіючи з паралінгвальними засобами. У випадках імпліцитного вираження співчуття просодичні засоби у поєднанні з паралінгвальними є визначальними у коректному декодуванні адресатом намірів мовця.

За результатами виконання аудитивного аналізу було встановлено варіантні інтонаційні моделі англійських висловлень співчуття, віднесених до чотирьох їхніх прагматичних різновидів. Так, інтонаційній моделі висловлень з прагматичною функцією «власне співчуття» притаманні: довга пауза перед висловленням, відсутній або середній рівний передтакт, реалізація в межах середнього тонального діапазону, середньо-підвищений тональний рівень початку і низький рівень завершення, середньо-понижений спадний термінальний тон середньої швидкості, нульовий інтервал на ділянці «передтермінальна частина – ядро», проста ритмічна структура, помірні темп і гучність.

Інтонаційна модель співчуттів-співпереживань характеризується відсутнім і середнім рівним передтактом, середньо-підвищеним початком і середньо-пониженим завершенням, відсутньою або усіченою висхідною шкалою, висхідно-спадним мелодичним контуром, середньо-пониженим спадним термінальним тоном із середньою швидкістю, нульовим інтервалом на стику «передтермінальна – термінальна частина», помірними темпом і гучністю і наявністю довгих пауз на стиках суміжних ІГ: || *I know your grief* || (Peter Benchley's Amazon).

Інтонаційному оформленню втішань притаманні: коротка пауза перед висловленням, середньо-понижений тональний рівень початку, відсутній і низький рівний передтакт, усічена шкала, висхідно-спадний мелодичний контур, низький спадний термінальний тон середньої швидкості, помірний темп, знижена гучність, коротка пауза на стику ІГ: *I'm proud of you.* || (Peter Benchley's Amazon).

Інтонаційна організація співчуття з прагматичним спрямуванням «підбадьорювання» має такі ознаки: коротка пауза перед висловленням, середньо-понижений рівень початку, низький рівний передтакт, наявність шкали, середньо-понижений і низький спадний термінальний тон малої швидкості руху, вузький діапазон, помірний темп і знижена гучність: *Nobody's ready for any of this, dear. But you'll be surprised at how strong you're gonna be.* || (The Premonition).

Результатами аудитивного та акустичного аналізів доведено, що до типових інтонаційних параметрів, які дозволяють розрізнити ширість

вираження співчуття у різних комунікативних ситуаціях, належать: тональний рівень початку висловлення, його тональний діапазон, локалізація тонального максимуму, види мелодичного контуру, тональний рівень початку термінального тону, швидкість зміни напрямку його руху і конфігурація, тональний інтервал на ділянці «передтермінальна частина – ядро», наявність внутрішньосинтагменних пауз і темп вимовляння.

Акустичний аналіз дозволив інструментально перевірити й об'єктивувати дані, отримані в результаті аудитивного аналізу, що слугувало визначенню інваріантної й варіантних моделей просодичного оформлення англійських висловлень співчуття.

Лінгвістична інтерпретація результатів дослідження просодичної реалізації співчуття уможливила синергетичне моделювання процесу саморозвитку висловлень індивідом, перебіг якого відбувається на основі особистого комунікативного досвіду, набутого у межах культури макро- й мікросоціумів. Шляхом такого моделювання встановлено, що породження й актуалізація висловлення співчуття певного прагматичного різновиду виникає внаслідок наявності у пам'яті мовця певних фоноконцептів-прототипів, здатних формувати у його свідомості одну з чотирьох інваріантних інтонаційних моделей. У межах кожної з чотирьох обґрунтованих нами типових за прагматичним спрямуванням інтонаційних моделей й актуалізується вся множина варіантних реалізацій співчуття, пов'язана з впливом на мовця таких основних факторів, як ступінь офіційності ситуації, оцінка мовцем свого соціального статусу та наслідки взаємодії елементів культур макро- й мікросоціумів у його свідомості.

Отримані результати аудитивного, акустичного і синергетичного аналізів, виконані в обсязі лінгвістичної інтерпретації, характеризуються тотожністю їхніх інваріантних і варіантних інтонаційних моделей, що дає підстави вважати можливим їх подальше використання у лінгвістичній теорії і практиці.

ВИСНОВКИ

На основі функціонально-комунікативного підходу до вивчення усного мовлення у дисертації узагальнено відомі наукові знання з досліджуваної проблеми та із залученням синергетичного інструментарію проведено інтегрований розгляд психоенергетичного й соціокультурного аспектів саморозвитку стохастичних процесів, що здійснюють свій перебіг у свідомості мовця під час просодичного оформлення ним англійських висловлень співчуття.

Основою співчуття є емпатія, яка породжується проникненням адресанта емоційним станом адресата, паралелізацію та реконструкцію внутрішнього

світу адресата на підставі власного досвіду, що, у свою чергу, впливає на прагматичну спрямованість, ступінь ширості та характер реалізації висловлень співчуття.

За лінгвістичним статусом висловлення співчуття є експресивною одиницею мовлення, що актуалізується в усній чи письмовій формі як емоційно-ментальна реакція на негативну або складну ситуацію чи проблему одного з комунікантів у вигляді власне співчуття, втішання, співпереживання чи підбадьорювання, на добір лінгвальних і паралінгвальних засобів яких впливають, насамперед, ситуація спілкування, соціокультурний статус мовців і їхній комунікативний намір.

Особливості усних варіантних реалізацій співчуття, стратифікованих за чотирма синергетичними моделями їхнього породження у сфері духовного буття адресата на позасвідомому та підсвідомому його рівнях у конкретних обставинах комунікації, будучи зумовленими динамічною взаємодією прагматичних намірів мовця та культур його мікро- й макросоціумів, маркуються відповідним специфічним варіюванням лексико-граматичних засобів, а їхня звукова матеріалізація забезпечується взаємодією таких найчастотніших просодичних засобів: функціонування спадних кінетичних тонів, варіювання швидкості зміни напрямку руху термінального тону, темпу й гучності, подрібнене членування висловлення на інтоногрупи, варіативність мелодичного контуру і зміни складу ритмогруп, наявність тонального інтервалу на ділянці «передтермінальна частина – ядро», варіювання тембрального забарвлення голосу мовців.

Практична апробація вживаної нами моделі взаємодії сфер мікрокосму та макрокосму у процесах духовного буття людини підтвердила ефективність її використання під час дослідження просодичної реалізації співчуття, оскільки вона забезпечує можливість урахування будь-яких чинників, що виникають у соціокультурному просторі кожної окремо взятої комунікації, серед яких уявлення індивіда про себе та своє місце в соціумі, причетність до певної соціальної групи, картина світу, яка домінує у соціально-професійній свідомості індивіда, державна форма правління, соціокультурний статус індивіда.

Обґрунтовану нами класифікацію провідних лінгвістичних ознак актуалізації різних видів висловлень співчуття, побудовану за такими критеріями їхньої диференціації, як ситуація спілкування (офіційна, неофіційна), соціальний статус мовця відносно статусу слухача (вищий, рівний, нижчий), соціокультурний рівень комунікантів (високий, середній, низький) та емоційно-прагматичний потенціал висловлення (високий, середній, низький), доцільно використовувати для дослідження закономірностей просодичного оформлення інших різновидів емпатійних висловлень.

Найвагомішим чинником, що впливає на добір мовних засобів різних рівнів в реалізації висловлення співчуття, є його прагматична спрямованість, яка за допомогою певних комплексів просодичних засобів і дозволяє адресату декодувати конкретні наміри й емоції мовця, а також ступінь формальності і щирості висловленого ним співчуття.

Запропоновану нами диференціацію висловлень співчуття за прагматичною спрямованістю на чотири класи (власне співчуття, співпереживання, втішання та підбадьорювання) можна ефективно використовувати у якості надійного методологічного інструменту для організації наукових процедур досліджень широкого класу емпатійних і емоційно-напружених висловлень (компромісні висловлення, висловлення незгоди, усунення конфліктної ситуації, сумніву тощо).

Аудитивним аналізом встановлено, що, незалежно від ситуації спілкування, інваріантній інтонаційній моделі висловлення співчуття притаманні такі перцептивні ознаки: відсутній або середній рівний передтакт, середньо-підвищений і середньо-понижений рівень початку при низькому рівні завершення, відсутня або усічена висхідна шкала, висхідно-спадний мелодичний контур, нульовий чи негативний тональний інтервал на ділянці «передтермінальна частина – ядро», середньо-понижений і низький спадний термінальний тон з середньою швидкістю його руху, помірні темп і гучність, коротка пауза на стику інтоногруп, простий регулярний ритм, відповідне тембральне забарвлення голосу.

Акустичний аналіз показав, що до інваріантної просодичної моделі реалізації співчуття входять: розширений і широкий частотний діапазон, високі та екстрависокі показники варіювання максимуму частоти основного тону, переважання його локалізації на такті першої і другої інтоногруп, високий і екстрависокий тональний рівень початку висловлення при екстранизькому та низькому рівні його завершення, домінування негативного інтервалу, локалізація максимуму інтенсивності на такті та ядерному складі першої або фінальної інтоногрупи, середній і розширений діапазон інтенсивності висловлення, середня та збільшена середньо-складова тривалість співчуття, а також короткі й мінімальні за тривалістю паузи на стику інтоногруп.

До перспективних напрямів подальшого наукового пошуку в галузі дослідження просодичної організації англійських висловлень співчуття слід віднести вивчення питань, пов'язаних із психоенергетичним аспектом функціонування та взаємодії засобів сегментного й надсегментного рівнів мови у передачі емоційно-прагматичного потенціалу висловлення; ідентифікація намірів мовця та визначення його емоційного стану за фонетичним оформленням мовлення; поглиблення знань про специфіку впливу психофізіологічних чинників на комплексну взаємодію просодичних і паралінгвальних характеристик емоційного мовлення.

ОСНОВНІ ПОЛОЖЕННЯ РОБОТИ ВІДОБРАЖЕНО У ТАКИХ ПУБЛІКАЦІЯХ:

Наукові праці, в яких опубліковані основні наукові результати дисертації:

1. Куценко М. А. Емпатія та лінгвістичний статус висловлення співчуття. *Наукові записки [Кіровоградського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка]. Серія: Філологічні науки.* 2017. Вип. 153. С. 257–261.
2. Куценко М. А. Систематизація провідних лінгвістичних ознак актуалізації співчуття в англійському діалогічному мовленні. *Одеський лінгвістичний вісник.* 2017. № 10, Т. 1. С. 53–58.
3. Тараненко Л. І., Куценко М. А. Моделі лінгвокогнітивної інтерпретації особливостей просодичного оформлення англійських висловлень співчуття. *Наукові записки [Центральноукраїнського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка]. Серія: Філологічні науки.* 2018. Вип. 165. С. 12–21.
(*Особистий внесок дисертанта полягає в обґрунтуванні синергетичних моделей актуалізації висловлень співчуття*).
4. Куценко М. А. Теоретичне підґрунтя когнітивно-фонетичного дослідження специфіки просодичного вираження співчуття в англійському діалогічному мовленні. *Наукові записки Національного університету «Острозька академія».* Серія: Філологічна. 2018. Вип. 1 (69), Ч. 1. С. 239–241.
5. Куценко М. А. Просодичне вираження англійських висловлень щирого співчуття. *Актуальні проблеми романо-германської філології та прикладної лінгвістики.* 2018. № 1 (15). С. 200–204.

Наукова праця у зарубіжному науковому виданні:

6. Куценко М. А. Природа і специфіка впливу комплексу факторів на актуалізацію англійського висловлення-співчуття. *Science and Education a New Dimension. Philology.* 2017. Vol. V (38), Issue 138. P. 42–49.

Наукові праці, які засвідчують апробацію матеріалів дисертації:

7. Куценко М. А. Лексико-граматичні засоби вираження співчуття в англійській мові. *Мови професійної комунікації: лінгвокультурний, когнітивно-дискурсивний, перекладознавчий та методичний аспекти* : матеріали II-ї Міжнародної науково-практичної конференції. (Київ, 16 квітня, 2015 р.). Київ, 2015. С. 81–83.
8. Kutsenko M. A. Classification of types of utterances expressing empathy. *Взаємодія одиниць мови і мовлення: комунікативно-когнітивний, соціокультурний, перекладознавчий та методичний аспекти* : матеріали Міжнародної науково-практичної конференції. (Київ, 22 квітня 2016 р.). Київ, 2016. P. 62–66.

9. Куценко М. А. Defining empathy from linguistic perspective. *Сучасні філологічні студії: теоретична та прикладна лінгвістика* : матеріали Міжнародної науково-практичної конференції. (Буча, 22 лютого, 2017 р.). Київ, 2017. С. 249–252.
  10. Куценко М. А. Обґрунтування статусу висловлень співчуття в англійському діалогічному мовленні. *Мова. Культура. Комунікація: поширення інтегративних тенденцій у сучасних дослідженнях мов і літератур* : матеріали 8-ї Міжнародної науково-практичної конференції. (Чернігів, 28–29 квітня, 2017 р.). Чернігів, 2017. С. 86–89
  11. Куценко М. А. Взаємодія просодичних та паралінгвальних засобів актуалізації співчуття з прагматичною функцією «втішання». *Сучасні тенденції фонетичних досліджень* : збірник матеріалів Круглого столу. (Київ, 12 травня, 2017 р.). Київ, 2017. С. 134–136
  12. Куценко М. А. Просодична актуалізація вислову “I’m so sorry” у різних комунікативних ситуаціях співчуття. *Сучасні тенденції фонетичних досліджень* : збірник матеріалів Круглого столу. (Київ, 26 квітня 2018 р.). Київ, 2018. С. 101–104.
  13. Kutsenko M. A. Phonoconcepts representing English utterances of sympathy. *5th International Scientific Conference: Contemporary research in Phonetics and Phonology: methods, aspects and problems*. (Riga, May 17–18, 2018). Riga, 2018. P. 46–47.
- Наукова праця, яка додатково відображає результати дисертації:**
14. Kutsenko M. A. Pragmatic and prosodic variability of sympathy utterances. *Tendencias actuales en fonética experimental. Cruce de disciplinas en el centenario del Manual de Pronunciación Española (Tomás Navarro Tomás)*. Madrid: UNED, 2017. P. 133–135.

АНОТАЦІЯ

Куценко М.А. Просодичне оформлення висловлень співчуття в англійському мовленні (експериментально-фонетичне дослідження). – Рукопис.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата філологічних наук за спеціальністю 10.02.04 «Германські мови». – Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна Міністерства освіти і науки України. – Харків, 2019.

Дисертацію присвячено комплексному дослідженню специфіки просодичного оформлення висловлень співчуття, актуалізованих в англійському усному мовленні. Дослідження здійснено на ґрунті функціонально-комунікативного підходу до вивчення усного мовлення з позицій психоенергетичного й соціокультурного аспектів та із залученням інструментарію лінгвосинергетики.

Експериментальні висловлення класифіковано за їхньою прагматичною спрямованістю, ситуацією спілкування, соціокультурним рівнем мовців, їхнім соціальним статусом та рівнем емоційно-прагматичного потенціалу.

У роботі практично апробовано модель взаємодії сфер мікрокосму й макрокосму у процесах духовного буття людини та підтверджено ефективність її використання під час дослідження психоенергетичної складової просодичної реалізації співчуття.

Експериментально встановлено інваріант інтонаційної моделі англійських висловлень співчуття та диференційні ознаки її варіантних реалізацій, описані у відповідності з їхнім прагматичним спрямуванням: власне співчуття, співпереживання, втішання, підбадьорювання.

Ключові слова: англійські висловлення співчуття, аудитивний та акустичний аналіз, інваріантна й варіантні інтонаційні моделі, прагматичне спрямування, просодичні засоби.

АННОТАЦИЯ

Куценко Н.А. Просодическое оформление высказываний сочувствия в английской речи (экспериментально-фонетическое исследование). – Рукопись.

Диссертация на соискание учёной степени кандидата филологических наук по специальности 10.02.04 «Германские языки». – Харьковский национальный университет имени В.Н. Каразина Министерства образования и науки Украины. – Харьков, 2019.

Диссертация посвящена комплексному исследованию специфики просодического оформления высказываний сочувствия, актуализированных в английской речи. Исследование проведено на основании функционально-энергетического подхода к изучению устной речи с позиций психоэнергетического и социокультурного аспектов и с использованием инструментария лингвосинергетики.

Экспериментальные высказывания классифицированы в соответствии с их прагматической функцией, коммуникативной ситуацией, социокультурным уровнем коммуникантов, их социальным статусом, а также уровнем эмоционально-прагматического потенциала.

В работе практически апробирована модель взаимодействия сфер микрокосма и макрокосма в процессах духовного бытия человека и подтверждена эффективность ее использования в исследовании психоэнергетической составляющей просодической реализации сочувствия.

Экспериментально установлен инвариант интонационной модели английских высказываний сочувствия и дифференциальные признаки ее вариантных реализаций, описанные в соответствии с их прагматической функцией: собственно сочувствие, сопереживание, утешение, подбадривание.

Ключевые слова: английские высказывания сочувствия, аудитивный и акустический анализ, инвариантная и вариантная интонационная модель, прагматическая направленность, просодические средства.

ABSTRACT

Kutsenko M.A. Prosodic organization of sympathy utterances in English speech (an experimental phonetic study). – Manuscript.

Thesis for a Candidate Degree in Philology: Speciality 10.02.04 – Germanic Languages. – National Technical University of Ukraine "Igor Sikorsky Kyiv Polytechnic Institute", V. N. Karazin Kharkiv National University, Ministry of Education and Science of Ukraine. – Kharkiv, 2019.

This dissertation is a complex study of prosodic organization of sympathy utterances in English oral speech. The research is based on the functional-and-communicative approach to the study of oral speech and is conducted within the framework of psychoenergetic and sociocultural aspects embracing the techniques of linguistic synergetics.

According to its linguistic status, the utterance of sympathy is defined as any expressive unit of speech which is instantiated orally or in writing as an emotional and cognitive reaction to the negative situation or problem that one of the communicants faces. It can be realized in speech as sympathy proper, consolation, compassion and encouragement. The choice of verbal and non-verbal means of the utterance realization depends on the situation type, social and cultural levels of speech participants and their pragmatic intentions.

This paper tests the model of interaction of human micro- and macrocosm thesauri spheres in the processes of an individual's psychic existence as well as proves its efficiency while conducting research of the mental aspect of prosodic realization of sympathy. The model enables one to take into account all the factors at work in social and cultural areas of any communicative situation, including the individual's role and position in the society, his/her belonging to a certain social group, the worldview that dominates in the individual's social and professional awareness and his/her sociocultural status.

The thesis advances a classification of key linguistic features of different types of utterances of sympathy. The classification encompasses the following criteria: communicative situation (formal/informal); speaker's social status (higher, equal, lower); social and cultural level of the speaker (high, mid, low), level of the utterance emotional-and-pragmatic potential (high, mid, low). This classification can also be used while studying the principles of prosodic realization of other groups of empathic types of dialogue units.

From the functional perspective, the most important feature in sympathy utterances' instantiation which influences the choice of its linguistic means is its pragmatic orientation: sympathy proper (to pity, to sorrow), compassion

(to understand), consolation (to console, to support) and encouragement (to give confidence, to reassure). Taking into account the pragmatic aim of the utterance allows one to define the correlation between the speaker's intentions and emotions which he/she conveys with the help of prosodic means.

We experimentally verified that irrespective of the communicative situation, the invariant intonation pattern of sympathy utterances is characterized by the following perceptual features: absent or mid-level pre-head, actualization of the utterance beginning within a mid-low voice range, absent or checked ascending scale, ascending-descending melodic contour, zero or negative pitch interval between the utterance pre-nuclear part and its nuclear tone, mid-low or low falling nuclear tone with a moderate rate of its movement, moderate tempo and loudness, short pause at the juncture of intonation groups, regular rhythm and comforting voice timbre.

Results of the acoustic analysis provide grounds to claim that the invariant prosodic pattern of sympathy realization includes the following acoustic parameters: a widened and wide range of the fundamental frequency, high and extra high level of the frequency maximum, allocation of frequency maximum on the head of the first and second intonation groups, high and extra high pitch of the utterance beginning and low and extra low level of its ending, prevalence of negative pitch intervals, allocation of intensity maximum on the head and nuclear syllable of the first or final intonation groups, middle and widened range of utterance intensity, middle and increased average syllable duration of sympathy, short or extra-short pauses at the juncture of intonation groups.

The specificity of prosodic organization of sympathy utterances was studied on the basis of the variants of their realizations, differentiated according to the four synergetic models of their generation and production in definite communicative situations. These variant realizations of sympathy utterances are conditioned by dynamic interrelation of speaker's pragmatic intentions and cultures of his/her micro- and macrosocieties. Thus, the utterance is characterized by specific lexico-grammatical means and their prosodic actualization is marked by descending kinetic tones, variations of the rate of nuclear tones movement, fluctuations in tempo and loudness, division of utterance into small intonation groups, variability of melodic contours, stable structure of rhythmic groups, pitch interval between the head and a nuclear tone, variability of voice qualities.

Key words: auditory and acoustic analyses, English utterances of sympathy, invariant and variant intonation patterns, pragmatic orientation, prosodic means.

Підписано до друку 02.04.2019.
Формат 60 x 90/16. Друк ризографічний.
Гарнітура Times New Roman.
Зам. 2503/2019. Ум. вид. арк. 0,9.
Тираж 100 прим. Ціна договірна.

Надруковано ФОП Сверделов М.О.
м. Харків, вул. Гв. Широнінців, 24, корп. А, кв. 33.
Свідоцтво про державну реєстрацію ВОО № 971661 від 13.12.2005.